

૨૬૪૫

૨૬૪૫

“શ્રીકૃષ્ણ વિલાસ ગાવન”

(શ્રીમદભાગવતના દશમસ્કંધનો સાર)

ખતાવનાર

ગોરી લીખારામ શવજી દુનૈયા

સુ. સા. મહેળીના ઓહટર

છપાવી ગણીટ પ્રનાર

વો. અબદુલકુદૈન આદમજી

બુકસેલર

તથા

ઠા. ખા. હ.

અમદાવાદમાં

“સમશેર ખલાદુર” છાપખાનામાં
સચાઈભાઈ રાયચંદ છાપ્યે.

સંવત ૧૯૪૨

સને ૧૯૮૬

કીર્તિત જે આના.

॥શ્રી કૃષ્ણવિલાસ ગાયનેા

“વાસુદેવને દેવકીજી પરણી રવાના થયાં તે
વખત થતી આકાશ વાણી”

ગઝલ.

હે કંસ શ્રવણ કર કથા, કહું સત્યથી બને;
આ દેવકીના અઠ ગર્ભ, મારશે તને. ટેક.
તું કાળજીથી જાળવી, સંભાળજે અને;
તે જાડ પહાડ ગામઠામ, ગોતશે વને. હે કંસ૦ ૧
અવતાર આઠમો ધરીને, મારશે તને;
તો યત્નથી તું જતન કરી, ચેતજે મને. હે કંસ૦ ૨
મુંણી કંસ ખડગ કાઢીનેકે, હણુ દેવકીને;
સૌ દેવ ખોલીયા તહાં, તું ધીરજ રાખને. હે કંસ૦ ૩
દેવતાઓ ખોલ્યા.

રાગ ઊપરનો

અપરાધ નારનો નથી, તું રાખને કને;
આ સ્ત્રી હત્યાનું પાપ, શ્રાપ લાગશે તને. અપ૦ ૧
જે આવે ગર્ભ આઠમો, તે શત્રૂ તુજ બને;
વળી દેવકીના સર્વ ગર્ભ, સોપશું તને. અપ૦ ૨
તો ગર્ભ સર્વને હણી તું, નાખજે કરે
એ જન્મતાં તંજડપ આવી, લાઇ જજે ઘરે. અપ૦ ૩

(૨)

પેછી દેવકીજીને ને વસુદેવને કારાગ્રહમાં નાખી તાણુ
દેહ ચ્યોમી જિસારી કંસ ધેર જાયછે પછી પ્રથમ ગર્ભ મા
પ્રત્યયે તેને પાણુ શતરૂ રૂપ માની મારી નાખેછે જિસ છ
ગર્ભના નાથ કર્યો, ને સાતમે ગર્ભ બળભદ્ર કે જેને પતીથી
દુર રહેલી પતીવ્રતા રોહીણીએ પતીના સંગ વિના દેવકી
ના ગર્ભમાંથી પાંચમે મહીને માયાર્થી ખેચાઇ રોહીણીના
ગર્ભમાં આવ્યા ને જન્મ્યા તેને જીવતા મુક્યા ને પછી આ
ક્રમે ગર્ભ ધર્યો.

(જુવો જુવો વિમે ભીડી હામ, ધનુષ છટાએ ધરચુરે. આરાગ.)

હવે શત્રુઓમાં સાક્ષાત. જનમીયા જદવપતીરે,	
રૂડી કપણુ આઠમી મધ્ય રાત.	જનમીયા૦
બેડી રોહીણી નક્ષત્ર ખુદ્યાર,	જનમીયા૦
વસુદેવ કરેછે વીચાર,	જનમીયા૦
દેવ પ્રભુ કરે કુલ દયાર,	જનમીયા૦
થયો વીરજીનો આઠ આવતાર,	જનમીયા૦
છુટ્યા બંધ ઘણા બંધીવાન,	જનમીયા૦
છુટ્યા ગર્ભાંતી ગર્ભસ્થાન,	જનમીયા૦
તરૂટ્યાં તાળી તડોતડ સાત,	જનમીયા૦
વસુદેવ કરેછે વાત,	જનમીયા૦
છુટે શ્રેષ્ઠ સમાધી ત્યાર,	જનમીયા૦
સાધા કંપણુને ત્યાં થકી ખાર,	જનમીયા૦

એવામાં આકાશ વાણી થઇ કે વસુદેવ તમે આ બા
જકને લઇને જોડુળ મુકી આવો; મેં સઘળા એકીવાળને
નીંદ્રાથી મોહ પમાડ્યાછે. કમાડ તથા સાંકળો ઊઘાડી ત્યા

(૩)

ખ્યાછે. આ બાળકને નંદનાઘરમાં મુકી ને ત્યાંથી પાસના
યાને લાવજો; કારાગ્રહમાં રહેતા વાસુદેવ આકારના વાગી સુ
ણી આશ્ચર્ય થયા પછી

રાગ ઉપરનો.

આવ્યા જમુનાજીને ઘાટ,	જનમીયા જાદવપતીરેં
નીર દેખી ઘણાં જોયાટ,	જનમીયાં
કહ્યું કેયો લાંબો જયારે પાપ,	જનમીયાં
ઘરો મારગ પાધરો ત્યાંય,	જનમીયાં
વાસુદેવ થયા વીસમીત,	જનમીયાં
પણુ સાલ્યા રાખી દ્રઢ સીત,	જનમીયાં
ગયો નંદજી કુરે ઘેર,	જનમીયાં
દેખી બાળક થઈ રહી લહેર,	જનમીયાં
પછી આવ્યા વાસુદેવ ઘેર	જનમીયાં
એવી કંસે મુણી જમારે પેર,	જનમીયાં
ગયા કંસ કારાગ્રહ માંય,	જનમીયાં
ત્યારે બાળકો દીડો ત્યાંય;	જનમીયાં
ચડી રીશ પછાડી બાળ	જનમીયાં
વીદ્યુતતા ઉડી તત્કાળ,	જનમીયાં
બોલી યોગમાયા મુખ બોલ,	જનમીયાં
શત્રુ તારો પ્રગટ થયો મ્હોલ	જનમીયાં

કંસે પોતાને ઘેર જઈ કરોધ અને ભયને લીધે બકા
સુર ધેનુકાસુર વત્સાસુર આદી દાનવે.ને કહ્યું કે બાળક તુ
રતનાં જન્મેલાં હોય. તે સર્વ સ્થળેથી તેઓને મારી નાખ
જે. મેં સાંભળ્યું છે કે નંદને ઘેર પુત્ર આવ્યો છે. માટે બાળ

કોન હરનાર પુતનાએ આજ ગોકુળમાં જવું; ને તુરતનાં
જનમેલન મારવાં.

ધેનુક, કેશી પ્રલંબ, વત્સ, અને બક એ સર્વે એ
મારું કામ કરવાની ધારણાથી ગોકુળમાં રહેવું; તે સર્વે
ને કબળે મારી નાખ્યા એટલે કંશે કબળને શતરૂ રૂપ મા
ન્યા. કબળ મથુરામાં ગયા ત્યાં તેના મામાની સાથે દ્યુત
રમવા બેઠા એવો ઠરાવ કર્યો કે જે હારે તે પાતાળમાંથી કે
મળ લાવે ત્યાં કબળ હારયા ને પછી ગોકુળ આઠ્યા.

(જનુની છવેરે ગોપીચંદની. એ રાગ.)

બાળલીલા બળરામની, જોજો બાળકનું જોરજ;
દધીની મટુકી દાડી ફીડીને, દાડી છોડી દધ ઢોરજ.

બાળલીલા બળરામની૦

જુવે જશોદા સામું જયાહરે, ઢેકું ધરે મુખ માંચજ;
ઠાયું ફાડીને દખાડતા, ચાદ લોક સદાયજ. બાળલીલા૦
વેણું ધરી વ્રજ નારનાં. હરતાં દિલઠાં હમેશજ;
ખીલે વ્રજાંગના જોખને. ખીલે પુષ્પ વીશેષજ. બા૦
વાગે જ્યારે પ્યારી વાંશળી, હૃદયે હરખીને ધેનજ;
રેન અરધછે રારદ શશી, ચારો તજ ચીત ચેનજ. બા૦
જેંદ ખેલેછે ગોવાળીયા, જઘને જમુનાને ઘાટજ;
દડોરે પડયોછે જળમાં જઈ, ઉધ્ધવ યાત્ર્યા ઊચાટજ, બા
જેંદ ગયા કબળ ગોતવા. થયા ગળગળા ગોપજ;
બાણરે જશોદાજને થયુ, થયા કબળ અલોપ. બા૦
જો માતાજ જળમાં પડે, કબળ કારણ આપજ;
જાતની પહેલાં છોડે નવ મરે; વેદ શાસ્ત્રની છાપજ. બા૦

(૫)

ઠાઠાન્કાટી સુર્ય તેજસ્વી, એવા જ્ઞેધ જંદુ નાથજી;
શેષ સુતાછે, શયન ગ્રહે, બોલી નાગણી વાતજી. બાળબીલાં
નાગણીઆ કહેછે.

(કંગનવા મેરા કરસે, સરક ગયોરે. એ રાગ)
તુ છોડ કમળ જગજલદી, બાળા જને ઘરેરે. ટેક
સુતો મારે; સ્વામીરે, જોરાવર નીંદ્રા જમીરે.
ઊંઝે તો ઝટ ઊગામી, ખરે નહી રાખે ખામી;
ચોંપે દાડી તુજ શામી, પામીશ અત્યુ ખરેરે. તુ છોડ.
કેટલા તન તુજ માતારે, શા કારણુ આબે આતારે;
ચાલે તું છે સુખ દાતા. રોશે નેના છે રાતા;
ધરધીર અને કહેવાતા, શતા વળે શરીરેરે. તું છોડ.

(કળણુ કહેછે.)

ખંને પુત્રો નામીરે, બળભદ્ર કળણ હું કામીરે;
જુગટાની બાજુ જમી, માંડી મામાની શામી;
ત્યાં હારચો તારો સ્વામી, પામી હાર અરેરે. તુ છોડ.
બાળા હત્યા લાગેરે; માટે તેને તું ત્યાગેરે;
મુજ હાર દારીચો માગે; છાનો આપુ નહીં જાગે;
લઘને અહીંથી તું ભાગે, જાગે તુતો મરેરે. તું છોડ.
નાગ જગાડ્યો નારીરે. વલતી બોલી તે વારીરે;
બાળક બળવંતો ભારી, આવી બેઠોછે બારી
ત્યાં જુદા થયુછે જારી, હારી નાગ ડરેરે. તું છોડ.
સહસ્ર કૌણના જામેરે, હસ્તી ગાળે જયમ વ્યામેરે
નાગણીચો સર્વે કામે, રોતી ઊંભી થઇ રોમે;
ધનશામ ઘણેરા ધુમે, પુમે બેડી ઝુરેરે. તું છોડ.

(૬)

નાથો નાગજ ભારીરે, એપેથી કરતા સ્વારી;
જાપરાધી છછએ નારી, જાણ્યા નહી કુજ બીહારી
ભીખ ન વધાવ્યા ભારી, છોડ્યો નાગ ખરેરે.

પછી શ્રીકૃષ્ણત્યાં વિશ્રામ કરેછે.

હવે કૃષ્ણ જમુનાજીમાં અંતર્ધ્યાન થયા તે વખત
જસોદાજીનું બોલવું.

રાગ હૌદુસ્તાની સૌધુડો.

કાનકુંવર મારા પ્યારા, ખંધુ ભરે સાગરમાં તે મારારે;
કાન કાળજની કોર કુંવર મારા પ્યારા. ટેક
સેતી દેખી તુને દહાડલા,
મધ્ય દરીએ ઝુલાવું તે ઝાંઝરે, કાન કાળજની કોર. કું
સુનુ ગોકુળ સુના ગોપછે;
સુનુ વ્રજનુ વ્રંદાવન આજરે, કાન કાળજની કોર કું
સુના સરદ શશી શાંતછે,
મારા અગડામાં ઉડી અગનરે, કાન કાળજની કોર કું
કરી જતન રતન રાખીયું,
મુખ દેખી થાતી હું મગનરે; કાન કાળજની કોર કુંવર
મીન સુનુ જયમ જળ વિના,
દીસે સુનો ગોપી ફેરે સાથરે, કાન કાળજની કોર કુંવર
ભીખન મન ફેરો ભીંતરે;
જાપ જપતી જહુપતી નાથરે, કાન કાળજની કોર કુંવર

એમ રૂદન કરેછે ત્યાં કૃષ્ણ પાતાળમાંથી નાગનાથી
આવેછે તે એક વ્રજ લોકને પરમાનંદરૂપી સુર્ય હૃદય થયા
એથી વાત કંઈ સંભળી ત્યારે અકસ્માતે મોકલી બળભદ્ર

તથા ક્રમશઃ મથુરામાં લાવવા રજા આપેછે.

હવે ગોકુળમાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ગોપીયુતા અંતર કદમ ત્રસપર બેઠાછે પછી ગોપીચો કહેછે.

(સુજે છોડ ચલા બનઝારા એ રાગ.)

વાલા ચીર હર્યાં વનમાળી, જઈ બેઠા કદંબ કેરી ડાળી
અમે નગ્ન નાતી ત્રજા નાર, કહે ક્રમ નિસરીચે ખારજ;
તમે વેઢ દીચો હવે ટાળી, વાલાં ચીર હર્યાં વનમાળીં ૧
રૂઠા નાખોને રંગ ભરેટા, જઈ પલ્લવ ઘટામાં પેઠાજ;

ગોપીયનની ખાસો ગાળી, વાલા ચીર હર્યાં વનમાંડીં ૨
કાના કહું ઝાઝું શું તમને, આણું કપટ કરીને અમનેજ;
પણ પજવો છો શું ભાળી, વાલા ચીર હર્યાં વનમાલીં ૩
ભીખન તટ પનઘટ પ્યારે; પ્રીતી પુર્વ જનમની વીચારોજ
ગોપી વસ્ત્ર લેજો સંભાળી, વાલા ચીર હર્યાં વનમાળીં ૪
પછી ક્રમશઃ ઘેર જાયછે ને અકરના મેલાપ થાય છે.

પછી ગોપીઓ કહેછે, (કહું શું નશીબે દુખીચો કીધાછે
ભેખ પ્રીયાને વિચોગે લીધોછે એ રાગ)

વેણુ માણુ અમારાં હરેછે, ગોપ મળી અને જાન કરેછે; ટેક
વેણું ભુલાવત ભાન અંતરનું, ધુન સુણી ગોપી ધ્યાન ધરે
છે. વેણુંં ૧

ગાયુ વરાહે ગોધાને છોડ્યા, ભેમનવંતીના મદ ઝરેછે. વેં ૨
વેણુંં નાદથી સંસાર બન્યો ત્રજ, વાલી ત્રજાંગના મનમાં
ઠરેછે. વેણુંં ૩

ભીખન મનહરમાં સી અધર ધરી, અખતા શબ્દોથી પુખ
ઝરેછે. વેણુંં ૪

(૮)

એમ કહી નીંદ્રાવશ થાયછે પ્રાતકાળે બને ભાઈને
અકરજી ગોકુળથી આવીને કંસનું ધનુષ ભાંગ્યું કોટલાકને
માર્યા પછી કંસને પણ મારી નાખ્યા ને મા બાપને બં
ધનથી છોડાવ્યાં ને રાજ ઊગ્રસેનને આપ્યું. કળણ મથુરા
અથા તેથી ગોપીચા વિલાપ કરેછે.

(ઓ કુદરતના કરનાર ખલકના સ્વામી ઓ રાગ)

પ્રજ ચંદ્ર અહો બળરામ, કામ બળ કોપ્યા;

હરપાતુર અબળા હામ, રામ ગુણ રોપ્યા;

સુભ ચરન કમલ કોમલતા, સ્તનપર ધરન્ને;

વળી પ્રજાંગના વિહવળતા, કરૂણા દરન્ને;

ગોવોદ ચરાવે ગાય, પાય કરનાર;

છે સર્પકેળુપર સ્હાય, ન્યાય કરનાર;

તે તીવ્ર વ્રેહના તાપ, કળણ કાપો;

પ્રજ વિનતા કરે વિલાપ, અમરપદ આપો.

(નાથ કેસે ગજકો અંધ છોડાવો ઓ રાગ)

હવે લીચો દાષ અમારા હરીને, જન્મ જન્મવકુળમાં ધરીને;

હવેલીચો દાષ અમારા હરીને૦ ટેક

ભયથી તમારા ચરણના શરણોતે, આવીચો ધૈર્ય ધરીને

ઉભય કરી અને જે મનોરથનું, પુરનાર ચરણ તરીને. હ૦

લક્ષ્મીજી કેરા હસ્ત ગ્રહણ કરનાર તે ઠીક કરીને;

હરત કમળ ધરો મશતક ઉપર, ભીખન ભાવે કરીને. હવે૦

(સહીયર દુઃખ કયાં દાખવું ઓ રાગ)

જેમ લીધીરે વિજેગથી, વસીયાં આવીને વન;

કરનાં બળ્યારે વન આવીયાં, વનમાં ઊઠી અગન. જો૦ ૧

(૯)

અપરાધી અખળા આવી અમે, કરજો કરુણાકૃપાળ;
 આભે નાખ્યાં ધરતી ઝીલીયાં સ્વામી લેજો સંભાળ. જો
 રાશ લીલા ફેરે કારણે, અખળા આવીયો આજ;
 અંગ આલીંગન આપીને, મહેર કરજો મહારાજ. જો
 વેગે પુછ્યું વેલ પ્રશ્નને, દીઠા કયાંઈ બળરામ?
 શુદ્ધ લેવા અમે આવીયાં, વાલા કરજો વિશરામ. જો
 ચુંબન કરોને ચીદધન તમે, અધરાત્રત ખાસ;
 આધીન અખળા આવી અમે, વનમાં કીધોછે વાસ. જો
 કપટીને કહીયેજ કેટલું, મુકે કપટ ન જ્યાર;
 પ્રજા વનિતા વિહવળ બની, ભટકે ભુમી મોઝાર. જો
 ભરે કાળુ અંગ અંગ જળે: ઘન ખપેયો જે આજ;
 બીખન ભેખ ધરો અમે, ફરીએ દરશન કાજ. જો
 (અપરાધી રામ પ્રણામરે સમાચાર સારે લાઁચો એ રાહ)
 પ્રજા વિનતા કરે વિલાપરે, ઘનશામની વિના;
 એ મથુરાં વશીયા આપરે, ખેડાલ કહું ખીના; ટેક
 જોકુળ ફેરી ગાવડીરે, ચારો ભુલી બની સુન;
 મથુરાં નગર વસ્યા મન મોહન, માનુની બનીયો મુનરે
 ઘનશામ.
 વારી વારી લજી વારણરિ: આવો તમે અવીનાશ;
 જોપીયન વનવન ગાન કરેછે;
 અંગ ધરીને ઊલાસરે, ઘનશામની વીના.
 જોકુળની જોવાલાણી સહુ, કબજા કબજા કલપાય;
 માયા છોડીને મોહન આજે, શીતળતાનો છાંયરે. જો
 બંસી બજાવત અમને, નચાવત ગાવત મથુરાં ગીત;

(૧૦)

ભાવત ભોગ વિલાસ કરાવત, પુર્વ જન્મનીછે પ્રીતરે. ઘર
અમ કકિરીયો ઊંપર આવી, કપા કરે જહુનાથ;
ભક્ત ભખન કહે ભાવ કરીને, હેતથી ઝાલોને હાથરે. ઘ૦

(કંઝનવા મેરા કરસેં સરક ગયોરે; એ રાગ)
ગોપી કે છે ગોવાલા, નંદલાલા સુતારે. ટેક
જન્મ થકી જય પામ્યા, વ્રજવાશી કેરાં દુઃખ વામ્યાં;
ગોપી ઝુરે ઘનશામા, પુરાણુ સુખ ગોપી પામ્યાં;
રતી દર્શનપર્વિયા રામા. શામા પ્રેમ જુનારે. ગો૦
માટે દર્શન દેવારે, સર્વજ કરીએ શેવારે,
વેણુના ધરવા વાળા, અંતર ધ્યાને ઉછળા;
આ ભેખ ધર્યાની જવાળા, બાળા વેશ સુતારે. ગોપી૦
ભીખન ભાવે ભજ્યેરે, શ્રંગાર રસ સહ્યેરે;
જે સ્પર્શ થાય મળુતાને, ગુણી ભ્રમર લતાને ધ્યાને
સુણીયો બંશી સ્વરકાને, માને ઇંદુ બુનારે. ગો૦

રાગ ભેરવીની ગઝલ.

ઝુરીને જમુનાકે ઘાટે. આવી સહુ વ્રજનાર;
આવી સહુ વ્રજ નાર; ખંસિનાદ દિલ હરનાર. ઝુરી૦
વ્રજ દેશ ખીલેલી કલીયાં, કરત ભમર ગુંજાર,
કળણ મધુકર કયા ગયા હે, રાધેના દીલદાર; ઝુ૦
વ્રક્ષ વેલી ચંબેલી ફેલી, મેલી નંદ ફુલાર;
ભીખન કહે કયાં ગયો કનૈયો, રાસ લીલા કરનાર ઝુ૦

રાગ કહ્યાણ

(શ્રી જગત્પતી પ્રભુ આપ શન્મતી એ રાગ),
ભેખ ધરી અમો, ખીય દર્શ દધ.તમો;

દસનને કારણે તો, આવીયાં અમે. ૮૬
 સુનો આ સંસાર નટવર હૈયા કેરા હાર;
 અમ કીંકરીયો આશ્રય લેવા, આવીછે આ વાર ૧
 જળને કમળ સાથે મળતુ, મીન મનોજલ સ્વાથે
 જળ વાણ કમળ ઝાંખુ લાગે, સંકેતે સુકાય, બેખ ૨
 છંદુ વિનાની જેવી રજની, સજની પ્રજની સહુ,
 કમળ કમળ ઉચ્ચાર કરે મુખ, કોકીલ તુંતું કહું. બે૦૩
 માટે રાશ વિલાસ ઉલાસે. પ્રીય જણાવો પ્રીત;
 ભીખન મન કુંજન પ્રજ છાંયો, ગાવે ગોપી ગીત. બે૦૪

શીખરાણી છંદ.

અરે ચપા તારા, કુસુમપર નાવ્યા મધુકરો;
 પુરા ધ્યારા મારા, નટવર પિતાનો દુખ ઝરો;
 થયા અંતર્યાને, પલક રમવા રાસ શમરી;
 ગુણી ગોતી લાવો, સકળ સખી કુંજે કુંજરી. ૧
 લલિતછંદ.

પ્રજપતી અહો, વેદના હરો; વચન વાલમાં. ધ્યાનમાં ધરો
 કમળ મુખનાં, દસને અમે, વનવને ર્યાં, છોડીયાં તમે.
 શવણ શબ્દ હે, શ્રી હરી ધરો; રમતરાશનો ખેલ આદરો.
 તૃપ્ત તરુણી સાથને કરો, સરવ છોડીને, આવીયાં ધરો;
 વહન વેહેની, જવાળ ઝુકીને, નિસરિયાં ધરે, ખાળમુકીને
 પ્રજજનો તણી, વીપતી હરો; ભીખન ભાવથી ત્રપ્તતા કરો.

ત્રોટક છંદ.

પ્રજચંદ અહો ખળરામતમે, અતી દરશન કારણ આવીઅમે;
 ધરી બેધ મળી પ્રજતાર ભમે, ગુણુમાન મધુકર મુંદતમે.

(૧૨)

અધરાત્રત પાન દીયો અમને, તરૂણી સહુ યાદ કરે તમને
કરીએ ગુણગાનનિધી તરીએ, સુખ શાંતમુધારસઆચરીએ.

માલિની છંદ.

સરવર ફર હંસા, છીપ સાચાજ મોતી;
અવરન ધર સંશા, ઘાટમાં લાવ ગોતી.
મધુકર મન હર્તો, કુંજ ગુંજર કર્તો;
નટવર અનુચર્તો, કુલ વ્રક્ષે તું ર્તો.
ગુણનિધી પ્રિય દિઠા, કયાંઈ બગરામ પ્યારા;
વનવનવન ગોપી, ઝુરી ઝુરીને હાર્યા;
સગડ સગડ ચાલી, ગોપીચો સાથ જ્યારે;
હડ હડ હડ ચાલી, નેનમાં નિર ત્યારે.

વસંતતિલકાછંદ.

હે મોગરા જુધ સુ, ડોલર ન ચમેલી;
ખિલેલિ ખાસ કળિયો. લળિને મળેલી;
વેગે વસંત તરૂ સાથ વિઠાઇ વેલી;
ગોવીંદ વીણુ સહુ ગોપી ફરેછે પેલી.

મોતીદામ છંદ.

પીપ્પીયુચાતક તે ઘન મ્હાય, મરે ઘનધારથી મોર સદાય;
ત્રપાનિર વિણુ થકા જયમ છાંય, પદાંબુજકળુદિઠે સુખથાય.
હવે દહ દર્સન પર્સન થાય, કરો નિજ કેશવ એક કૃપાય.
રમાડિ રૂડો વનરાશ રચાય, મધુકર કળણ ગુંજે ગ્રહીખાંય.

રાગ ખરવો ચાલ કુમરીની

(સરદરેન જુક રડયાં બનમે મોરલી અધર ધરેરે એ)
હે મલુરસ શંઘાર વ્રદિ, અધરાત્રત પાન કરાવો; ટેક

(૧૩)

ટાળનાર તન શોક તદન એ, નાદ યુક્તવેણુ મધુરું,
રૂંઢે પ્રકારે ચુખન કરેણુ, સુખ થકી ઘેન ચરાવો. દે પ્રભુ ૦૧

રાગ કલ્યાણ ચોતાલ

(મિરો મન હર લીના, રાજ રણછોડ એ રાગ.)

પ્યારી મોહાતુરે મોહન તારી, છમી અતી સારી. દે

એકાંત સ્થળને વિશે સ્થાન સંકેતનું;

કામનો ઊદય છે તેજ કારી. પ્યારી ૦ ૧

હાસ્ય યુક્ત સુખ કમલને પ્રેમ પુણ્ય પેખવું.

લક્ષ્મીજીનું સ્થળછે લાભકાર. પ્યા ૦ ૨

એવું જે તમારું પ્યારું -હૃદય સ્થળ જ્ઞાન;

વીનાદ ભીખન જાડો વારી વારી. પ્યારી ૦ ૩

એમ વિજ્ઞાપ કરેછે,

મથુરામાં ખંનેને જનોઇ દીધી તે વખત ખારવરસની
વય હતી. પછી ખંને ભાઇચો સાંદિપનીને ઘેર ભણી મથુરા
આવ્યા. પછી કંસનો સસરો મગધદેશનો રાજા જરાશંકર
કબજી સત્તરવાર હત્યો. ત્યાં કાલયવન આવ્યો ત્યારે કબજી
જાહેરો લઇ દારકાં આવ્યા. ત્યાંકાળયવન આવ્યો. કબજી.
પીળાં વસ્ત્ર પહેરી આવ્યા ને મુચુકુંદ રાજા સુતો હતો
ત્યાં ગયા, કાળયવન સગડ લેતો લેતો ત્યાં આવ્યો; ત્યાં
કબજીમુચુકુંદપર પીછુ વસ્ત્ર નાખી અંતર્ધ્યાન થયા. કાલયવને
કંઠ સુતેલોછે એમ જાણી મુચુકુંદને પાઠુ મારી પછી કાળ
યવનને મુચુકુંદ મારી નાખ્યો ત્યારપછી મુચુકુંદ કબજીને
દીઠા તેને પ્રાણામ કરીને પાછો વનમાં ગયા. અને કબજી
જાળમદ્રની સાથે પાછા દારકાં આવ્યા. ને જિંઝસેનને ત્યાં

(૧૪)

રાજા સૌપ્યું. શીસુપાલના સ્વયંવરમાંથી રૂકિમાણીને હરી લાંચ્યા પછી રાક્ષસ વિવાહથી તેને પરણ્યા.

પછી જાંબુવંતી, સત્યભામા, મિત્રવિદા, કાલિંદી, લક્ષ્મણા, ભદ્રા ને નાગનગિતી, એ સાત નાંખી નાંખી પરણ્યા. શ્રી કૃષ્ણને અત્યંત વહાલી એ આઠ પટરાણીઓ હતી. સ્ત્રીને વસ થઇ સત્યભામાની આજ્ઞાથી.

(જનુની છવોરે ગોપીચંદની એ રાહ)

કલ્પવ્રક્ષ કેરે કારણે, કશ ગયા સુપુરણ;
ઇંદ્ર હરાવીને લાવીયા, રોપ્યુ વ્રક્ષ મધુરણ. કલ્પ૦
એક દિવસ ગોપી સૌ મલા, કલ્પ તરે બાંધ્યા કાનણ;
કૃષ્ણ અને કલ્પવ્રક્ષનુ, આપ્યું નારદને દાનણ. કલ્પ૦
સુવર્ણ દઇને છોડાવીયા, એ છે પ્રાણ આધારણ;
આંખે મોર ખીલેઅતી, ખીલી વ્રજગાની નારણ. કલ્પ૦
સ્ત્રી વશ થઇનેરે શામળો, દીવસે બાધે દશ વારણ;
તોય ન રીશ રૂદ્ર ધરે, વશ નર નવ વિકારણ. કલ્પ૦

એમ લીલા કરેછે પછી રૂકિમાણી ને પૃથ્વીમન આદિ ગુણવાન પુત્રો થયા જોઇને દિન થયેલાં જાંબુવંતીએ કૃષ્ણની પાસે સંતતીની માગણી કરી, કે તરત કૃષ્ણ તમ કરવા ગયા ને શતુતિ કરેછે.

(નીતીનું નાવ ચલાવ, પ્યાગ પ્રભુ નીતીનું નાવ ચલાવ એ રામ)

આશોક આંચો પાસ, બોળાશાંભુ શોક આંચો પાસ
શામ સદાશીવ નામ તમારું, પ્યાગ લાગે મને પ્યાસ. બો
જાડા મુગટ શીર ગંગા બિરુજે, પાર્વતિ ધન્વપ્રકાશ. બે

(૧૫)

દક્ષિણ હાથે દર્ખી દુંદબ્બો, વામેછે માટ્ટી દાસ. ભો૦
જેગી રૂપે તમે જયને પમાડો, એવી તમારી આશ ભો૦.
અધર્મ કેરું કરવા ઉથાપન, સ્થાપન ધર્મ આગાશ ભો૦
કૃષ્ણ તણો અવતાર ધર્યો મેં મનુશ રૂપે વ્રજ વાશ ભો૦
ભુમી તણો વળી ભારઉતરવા, ગૌપ્રાહ્મણ થકી ખાસ ભો૦
ભક્ત ભીખન ભવ તારણ ભોલા, સ્હાય થએ અવીનાશ.ભો૦

સ્તુતિ કરતાં ઉપમન્યુરૂપી હતા તેને ગરૂ કરી શીવને
આરાધ્યા. છકે મહીને શંકર પ્રસન્ન થઇ કહેછે. ગા.ગા!! મા
ગા!! જે માગ્ય તે આપુ! કૃષ્ણ પુત્ર સુખ માગ્યું શીવે કહ્યું
તમને ઘણા પુત્રો થશે. તમને બીજી સોલહજાર એકસે
ને આઠ સ્ત્રીઓ થશે. તે પ્રત્યેકના તમને દશ દશ પુત્ર
થશે. એટલું કહી બાંધ પડ્યા પછી પાર્વતીએ કહ્યું કે ત
મે મનુષ્યોના અધિપતી થશો. સો વર્ષને અંતે બ્રાહ્મણો
ના તથા ગાંધારીના શ્રાપથી તમારા કુલને ક્ષય થશે. તમે
સંધ્યામ ગયા પછી તમારી સ્ત્રીઓ આઠાવકના શ્રાપને લીધે
ચોર લોકોના હાથથી પકડાશે. એવું કહી શીવ પાર્વતી અ
ત્યંજન થયાં પછી કૃષ્ણ ઘેર ગયા ત્યારે શંકરના કહ્યા પ્રમા
ણે ગોપીઓ થઇ કાણુને વરી. વ્રંદાવનમાં રાસલીલા રમી
ગોપીઓ લઇ કાન ઘેર જાય છે ને કહ્યા પ્રમાણે પુત્ર દશદશ
દરેકને પ્રાપ્ત થયા એમ સવાલાખ જાણ થયાં ને દારકામાં
સર્વ ઘર બાંધી રહી શ્રી કૃષ્ણ સવાલસપુત્ર સહીત આનંદ
આનંદ કરેછે. (ને નિશાપડા એટલે નિંદ્રાદેવીનેવશ થાય છે
તથાસ્તુ.

(૧૬)

સુચના.

આ પુસ્તક કરવામાં નીચે પ્રમાણે મદદ મળી છે તેથી તે મીત્રાના નામ યાદગારીના ખાનામાં છાપી પ્રસિદ્ધ કરું.

દાહરા.

દિલોબ્ધન ધ્યારા દિસે, માલી લવણ મોત્ર;
હરણવન હરણાનુગે, ત્રિભુવન પુણ્ય પવીત્ર;
ઠહરદાર કુબેર પ્રીય, બાળ સ્નેહિ મુજ્યાર;
મદદ કરી અતિશય મને, એ માનુ ઉપકાર.

ઉપર લખેલા મિત્રોએ મને પુરતી મદદ કરીછે તેથી તેઓસાહેબોના ઘણા માન્ય સાથે આભાર માનુછું.

આ પુસ્તકમાં ભુલ કરીવા દોશ હોય તે શ્રીતાવકતા સંજનો માફ કરી સુધારી વાંચશે એવી આશા છે.

જેશી બીખારામ રાવણ કનૈયા

બાવનગર

જાહેર પાઠશાળા

અ. ૧. ત્યાં તમાન જાની જુને મજાને જેવીઁ આપી
છે હુ કારનાં તથા અગ્રેજી ગુજરાતી મંત્રકા વીગેરે
તમામ જાતના પુસ્તકો ક્રીડાયત્રી અગારે ત્યાં તથા
નાચ લખેલાં કે ાં મિ. મ. શે.

લાવનગરમાં ૪૪- ગવર્નમેન્ટ ટ્રીબિયલ ઠેક જુ
નવાં દાણુ ખજાનાં.

અમદાવાદમાં જુલેલ - માહાદેવ રાંગચદ્ર કે
કાગુ વાગુદરજાન પાસે પાણીના
હોનાં સામે.

મુખ્યાર્થ જમના ૧૧ લાગુ હસતી કપતી.

ધારાદમાં જુલેલ લલાધર રૂમનાથ. માંડવી
ની સામે ફક્ત નવાં.

જુલેલ અમદાવાદ જુલેલ અમદાવાદ

૪૪ જાનગરમાં રાજાના દરજાને નાક.

